

Herontwerp lokale democratie

INLEIDING

Verkeert onze parlementaire democratie in crisis?

Ons systeem van parlementaire democratie stamt uit 1848 en is sindsdien amper veranderd. Het heeft lang en goed gefunctioneerd, maar de kloof tussen bestuurders en haar inwoners is sterk toegenomen. De mens, burgers en bestuurders, veranderen. Het vertrouwen van de burger in haar bestuurders is afgenomen. Reden waarom kan worden gesteld dat het Nederlandse bestuurssysteem niet meer aansluit op de eisen die de huidige samenleving hieraan stelt.

Of er nu sprake is van een crisis gaat wellicht te ver, maar uiteenlopende gremia zijn gestart om te onderzoeken of en zo ja op welke wijze een nieuw democratisch systeem kan worden ingevoerd.

Uit onderzoeken is onder meer gebleken dat veel Nederlanders vertrouwen hebben in (het functioneren van) *onze democratie*. Met de fundamentele steun voor het principe zit het dus wel goed. Daarentegen ligt het vertrouwen *in de politiek* fors lager dan de tevredenheid in de democratie.

Regering en parlement (lees colleges en gemeenteraden) maar vooral politieke partijen behoren tot de minst vertrouwde politieke instituties van Nederland.

Daarmee lijkt er een einde te komen aan het democratische systeem dat Thorbecke destijds heeft geschapen en zal op zoek moeten worden gegaan naar een systeem dat aansluit op de wensen van deze tijd. Hierin zal een veranderende rol van zowel burgeres als bestuurders ingenomen moeten gaan worden.

Bij een nieuw democratisch systeem zal een oplossing gegeven moeten worden op twee centrale vragen:

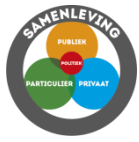
1. Hoe kan er een directere relatie gelegd worden tussen wat de bevolking wil en de bestuurders doen?
2. Hoe kan de bestuurskracht van de verschillende bestuurslagen in Nederland slagvaardiger worden?

Het is voor velen duidelijk dat het huidige systeem aan vernieuwing toe is. Met onderstaand voorstel wordt gedacht hier een oplossing voor te geven.

VERKIEZINGEN

In een systeem waar de kiezers regelmatig kunnen worden geraadpleegd, is het allereerst noodzakelijk dat er een systeem wordt opgezet dat snel, goedkoop en betrouwbaar is. De huidige technologie biedt daar alle mogelijkheden toe. Het is dan ook een basis/randvoorwaarde om, alvorens tot een nieuw democratisch systeem te komen, een nieuwe methode te ontwikkelen om de kiezer snel en goedkoop te raadplegen.

Ervan uitgaande dat dit gerealiseerd wordt kan met de vernieuwde democratische invulling worden gestart.

REPRESENTATIEVE SLAGVAARDIGE DEMOCRATIE

In deze notitie wordt hoofdzakelijk over de lokale democratie gesproken. Landelijke en provinciale dan wel regionale democratie laten we hier onbesproken.

Het is bekend dat de “ambtelijke molens” traag werken. Op zich te begrijpen want we hebben het over afweging van alle gemeentelijke belangen en overheidsgeld. Maar efficiënter kan het in ieder geval.

De vraag is welke taken en bevoegdheden we toedichten aan een college, een gemeenteraad en onze inwoners. Doordat de afstand tussen politiek en inwoners steeds groter wordt is het belangrijk deze afstand te slechten en te zoeken naar mogelijkheden om “met elkaar” de gemeente te gaan besturen.

De volksvertegenwoordigende rol, het luisteren naar de inwoners, wordt dan ook de belangrijkste taak van de gekozen bestuurders. Het idee dat een klein gedeelte van onze bevolking (de gekozen bestuurders) het uitmaken voor de gemeenschap, komt daarmee ten einde. Belangrijk is dan wel dat het voornoemde systeem werkbaar is om de inwoners snel , goedkoop en betrouwbaar te kunnen raadplegen.

Het dagelijks bestuur bestaat een burgemeester, die door de Kroon wordt benoemd om de onafhankelijkheid in een college te kunnen waarborgen, en een aantal wethouders. De wethouders worden, na raadpleging van de inwoners, gekozen door de gemeenteraad. De burgemeester behoeft niet politiek gebonden te zijn, maar op basis van kwaliteit en onafhankelijkheid door de Kroon te worden benoemd.

De leden van de gemeenteraad worden voor de helft, op grond van een in de Gemeentewet opgenomen aantal raadszetels, op basis van de evenredige vertegenwoordiging gekozen. De andere helft wordt via de kernen (al dan niet geclusterd) gekozen waarbij personen die meer dan 50% van de stemmen in een kern krijgt, in de gemeenteraad komen. De nieuwe gemeenteraad treed binnen één week na de gehouden verkiezing aan.

Voorbeeld:

De nieuwe gemeenteraad van Altena zal op grond van artikel 8 van de Gemeentewet uit 31 raadsleden bestaan. 15 raadsleden worden gekozen via het stelsel van evenredige vertegenwoordiging en de overige 16 via het zogenaamde kernenstelsel.

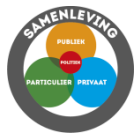
Aangezien in de nieuw te vormen gemeente er 21 kernen bestaan zullen bijvoorbeeld de kernen Giessen en Rijswijk als één kern worden aangewezen evenals de kernen Meeuwen en Babylonienbroek, Waardhuizen en Uitwijk, Sleuwijk en Uppel en Veen en Andel.

Uiteraard kan voor een geheel andere indeling gekozen worden.

Het kan zijn dat in een eerste verkiezingsronde een persoon niet de gewenste 50% van de uitgebrachte stemmen krijgt. Dan zal een tweede (mogelijk derde) verkiezingsronde volgen.

TAKEN EN BEVOEGDHEDEN

Met het vorenstaande is de gemeenteraad zoveel als mogelijk via de evenredige vertegenwoordiging als via het zogenaamde kernenstelsel (een vorm van districtenstelsel dus) gekozen. De gemeenteraad gaat direct op zoek naar de wethouders die het dagelijks bestuur gaan vormen.

Het dagelijks bestuur (het college) bestuurt de gemeente en legt de nodige voorstellen ter vaststelling aan de raad voor. Deze voorstellen betreffen in hoofdzaak de zaken die betrekking hebben op de Planning en Control cyclus (P&C) en ten aanzien van eigen gemeentelijk lokaal beleid.

Mocht de gemeenteraad voorstellen van het college afwijzen wordt de mogelijkheid gecreëerd dat het college de kiezers raadpleegt om een uitspraak hierover te laten doen.

Indien de gemeenteraad op voorstel van het college dan wel op eigen initiatief een besluit neemt, wordt de mogelijkheid geboden, alvorens het besluit van kracht wordt, dat de inwoners in de maand volgend op de besluitvorming, de gelegenheid krijgen zich over het genomen besluit uit te spreken. Mocht blijken dat minder dan 10% van de kiezers aangeven dat over het genomen besluit er onder alle kiezers een stemming dient plaats te vinden is het door de gemeenteraad genomen besluit van kracht. Mocht meer dan 10% van de kiezers aangeven dat het besluit niet wordt gewenst zal raadpleging van de kiezers plaatsvinden. Het systeem moet dan wel snel, goedkoop en betrouwbaar zijn.

Het college legt via vastgestelde procedures maandelijks verantwoording af aan de gemeenteraad over gevoerd beleid. Zij kunnen daarvoor al dan niet in extra uitgeschreven raadsvergaderingen hiervoor ter verantwoording worden geroepen.

De gemeenteraad zal naast hun vertegenwoordigende rol formeel ten hoogste viermaal per jaar als gemeenteraad vergaderen. In ieder kwartaal zal een vergadering belegd worden waarbij hoofdzakelijk in het eerste kwartaal de planning van het jaar en de kadernota ter discussie komen te staan, in het tweede kwartaal de 1^e tussenrapportage en het jaarverslag, in het derde kwartaal de tweede tussenrapportage en in het vierde kwartaal de begroting.

Het is de gemeenteraad toegestaan om extra vergaderingen uit te schrijven indien 50% van de raadsleden daarom vragen.

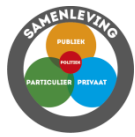
Daarnaast zal maandelijks invulling gegeven worden aan de volksvertegenwoordigende rol van de raadsleden en worden in kernen bijeenkomsten georganiseerd waarbij raadpleging van kiezers kan plaatsvinden en over voorgenomen beleid of door kiezers aangedragen initiatieven wordt gesproken.

DE KIEZER AAN ZET

In voorgaande hoofdstuk wordt duidelijk dat de kiezer meer invloed op het lokale openbaar bestuur gaat krijgen. Het moet ook mogelijk worden gemaakt dat door de kiezers een motie van wantrouwen richting college dan wel gemeenteraad wordt uitgesproken. Indien meer dan 25% van de kiezers aangeven dat voorzetting van het college dan wel de gemeenteraad niet meer gewenst is, worden de kiezers benaderd of hier steun voor is. Tweederde deel van de kiezers zal dan zich moeten uitspreken dat er nieuwe verkiezingen dienen plaats te vinden.

REFERENDA

Het houden van referenda moet wettelijk mogelijk gemaakt worden. Daarbij kan op voorstel van het college, 50% van de gemeenteraad en/of 25% van de kiezers hiertoe voorstellen doen. De uitslag van een referendum door college en gemeenteraad geïnitieerd is bindend.

De uitslag van een referendum door de kiezers geïnitieerd is raadgevend. In alle gevallen geldt dat indien tenminste 50% in een referendum zich ervoor uitspreekt het is aangenomen.

Ook hiervoor zal de randvoorwaarde van een goed, snel, goedkoop en betrouwbaar systeem noodzakelijk zijn.

WERKT HET

Indien vanuit bovengenoemde principes de lokale slagvaardige democratie in werking treedt is het belangrijk dat de huidige situatie wordt losgelaten. Het is niet een andere invulling van hetzelfde, maar de kiezer krijgt in dit systeem een actievere rol en de kans bestaat dat de kiezer ieder voorstel van beleid afwijst. Het is dus belangrijk dat het college zich meer gaat richten op het overtuigen van de kiezers dan richting de gemeenteraadsleden. De kiezer krijgt in het proces een meer centrale plaats dan het tot nu toe geweest is en krijgt de mogelijkheid om in te grijpen om met een meerderheid onder de kiezers in te grijpen. Hiermee wordt (moet) de kiezer serieuzer genomen en wordt de kiezer uitgenodigd om actiever en serieuzer mee te denken.

NOOT:

De bestuursperiode kan worden gehandhaafd of aangepast. Het is aan te bevelen om de bestuursperiodes van een gemeenteraad te verlengen naar 6 jaar omdat in een periode van vier jaren er “echt” maar twee jaren bestuurd kan worden. Mocht in de bestuursperiode een tussenverkiezing moeten plaatsvinden dan geldt de nieuwe periode tot het einde van de in principe afgesproken periode.